

2008 års uppföljning av statsförvaltningens tillgänglighetsarbete

enligt förordning (SFS 2001:526)

Handisam, Myndigheten för handikappolitisk samordning, 2008

Titel: 2008 års uppföljning av statsförvaltningens tillgänglighetsarbete enligt förordning (SFS 2001:526)

Handisam Serie B 2008:2 (diarienummer 2008/0178)

Utredare: Birgitta Mekibes, Handisam.

Rapporten finns att ladda ner från Handisams webbplats www.handisam.se. Alternativa format kan beställas från Handisam.

Postadress: Handisam, Arenavägen 63, 121 77 Johanneshov

E-post: info@handisam.se

Fax: 08-600 84 99

Telefon: 08-600 84 00,

SMS: 076-104 15 70

Innehåll

Sammanfattning	4
Resultat	5
Organisation av tillgänglighetsarbetet.....	5
Inventering områdesvis	6
Funktionshinderperspektivet i andra tvärsektoriella planer	7
Resultat uppdelat på departement.....	9
Resultat uppdelat på myndighetskategori.....	10
Avslutande diskussion	13

Bilaga 1-5, metod, tabeller, svarande och bortfall, enkäten och förordningen finns i ett separat dokument som kan laddas ner från www-handisam.se

Sammanfattning

Utvecklingen med att göra myndigheterna tillgängliga för personer med funktionsnedsättning går inte tillräckligt snabbt. Men om vi ser tillbaka på hur utvecklingen varit sedan 2003 tills i dag ser vi att statsförvaltningen sakta och säkert närmar sig målet.

Statliga myndigheter ska enligt förordning 2001:526 arbeta för att deras verksamhet, information och lokaler är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. I myndighetens systematiska tillgänglighetsarbete ska inventeringar genomföras och en handlingsplan tas fram. Regeringen har satt som mål att samtliga statliga myndigheter med mer än 10 anställda ska ha en handlingsplan för tillgänglighetsarbetet år 2010. Handisam har fått i uppdrag att följa upp hur arbetet går.

I årets rapport kan vi återigen konstatera att arbetet går framåt – men alltför långsamt. Många myndigheter lever inte upp till sitt ansvar för den handikappolitiska utvecklingen enligt regeringens krav.

I Handisams undersökning ingår 320 statliga myndigheter. Av dessa har 289 besvarat enkäten, svarsfrekvensen var 90 procent. Resultatet från årets enkät visar hur myndigheterna organiserat sitt tillgänglighetsarbete samt hur de arbetat med att inventera tillgängligheten inom olika områden.

Organisation:

- 69 procent av de svarande myndigheterna har en färdig handlingsplan, motsvarande siffra för 2007 var 62 procent
- 76 procent av de svarande myndigheterna har utsett en eller flera samordnare, motsvarande siffra för 2007 var 66 procent
- 30 procent av de svarande myndigheterna har etablerat kontakt med handikapprörelsen, motsvarande siffra för 2007 var 38 procent.

Inventering¹:

- 77 procent har inventerat sina lokaler till stor del eller fullständigt, föregående år var det 63 procent
- 58 procent har inventerat sin webbplats till stor del eller fullständigt, föregående år var siffran 44 procent.

Sammanställningen av enkätresultatet 2008 visar på framsteg inom alla områden jämfört med 2007 års enkätresultat fast med ett undantag, nämligen myndigheternas kontakt med handikapprörelsen. Här ser vi en tillbakagång.

---

¹ Jämförelsegrunden kring inventering skiljer sig något. År 2007 ingår alla domstolar. År 2008 ingår domstolarna inte eftersom Domstolsverket svarar för deras räkning.

Resultat

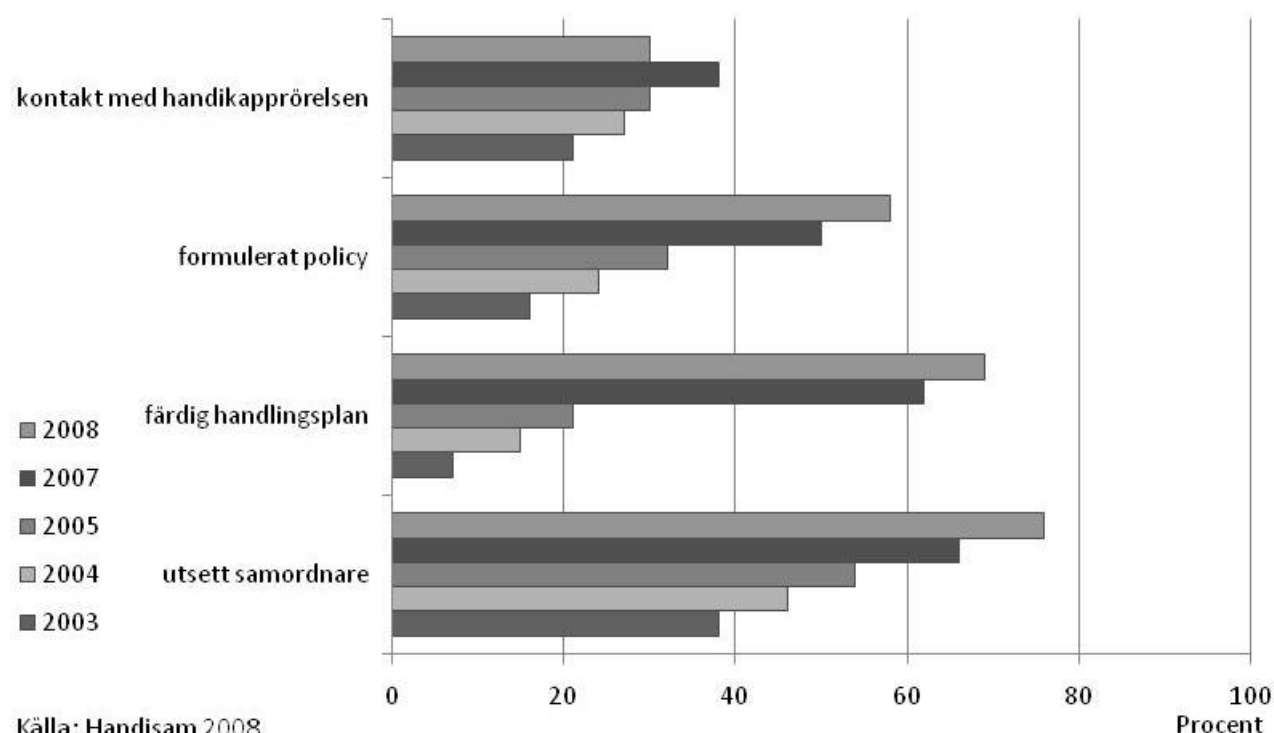
Rapporten innehåller en uppföljning av myndigheternas handlingsplaner för att göra lokalerna, verksamheten och informationen tillgängligare. Handisam har regeringens uppdrag att följa upp myndigheternas tillgänglighetsarbete. Här redovisar Handisam hur långt myndigheterna har kommit.

Handisam skickade i slutet av oktober 2008 ut en enkät till samtliga myndigheter. Av 320 berörda statliga myndigheter har 289 besvarat enkäten. Svarsfrekvensen var 90 procent. 31 myndigheter har inte svarat på enkäten och 30 är av olika skäl befriade. Endast de 289 myndigheter som svarat ingår i analysen. Sammanställningen av enkätresultatet visar att

- 200 myndigheter har en färdig handlingsplan
- 89 myndigheter saknar handlingsplan.

Organisation av tillgänglighetsarbetet

Diagram 1 Andel myndigheter som har organiserat sitt tillgänglighetsarbete, efter åtgärd 2003, 2004, 2005, 2007 och 2008. Procent.

Bastal: 2008:289 myndigheter, 2007:330 myndigheter, 2006: jämförbara uppgifter saknas, 2005:363 myndigheter, 2004:324 myndigheter, 2003:360 myndigheter.

Undersökningarna visar att flera myndigheter har börjat organisera sitt tillgänglighetsarbete. År 2008 hade 76 procent av de svarande utsett en samordnare. Motsvarande siffra för 2007 var 66 procent. Våra tidigare enkäter

visar att de allra flesta myndigheter för in tillgänglighetsarbetet i sitt systematiska arbetsmiljöarbete. En vanlig organisationsform är att utse en eller flera samordnare som tar stöd i en arbetsgrupp.

Diagrammet visar att andelen myndigheter med handlingsplan för hur lokaler, verksamhet och information ska bli tillgängliga för människor med funktionsnedsättning sköt i höjden mellan 2005 och 2007, från 21 procent till 62 procent. Det har sin orsak i regeringens krav i myndigheternas regleringsbrev på handlingsplaner avseende tillgänglighetsarbetet. År 2008 uppgav 69 procent av de svarande myndigheterna, att de har en handlingsplan. Undersökningen visar att utvecklingen går åt rätt håll.

Undersökningen visar också att allt fler myndigheter formulerat en policy för sitt tillgänglighetsarbete. År 2008 uppgav 58 procent att de hade en policy, 45 procent uppgav att policyn ingår i handlingsplanen och 14 procent att den finns som ett fristående dokument.

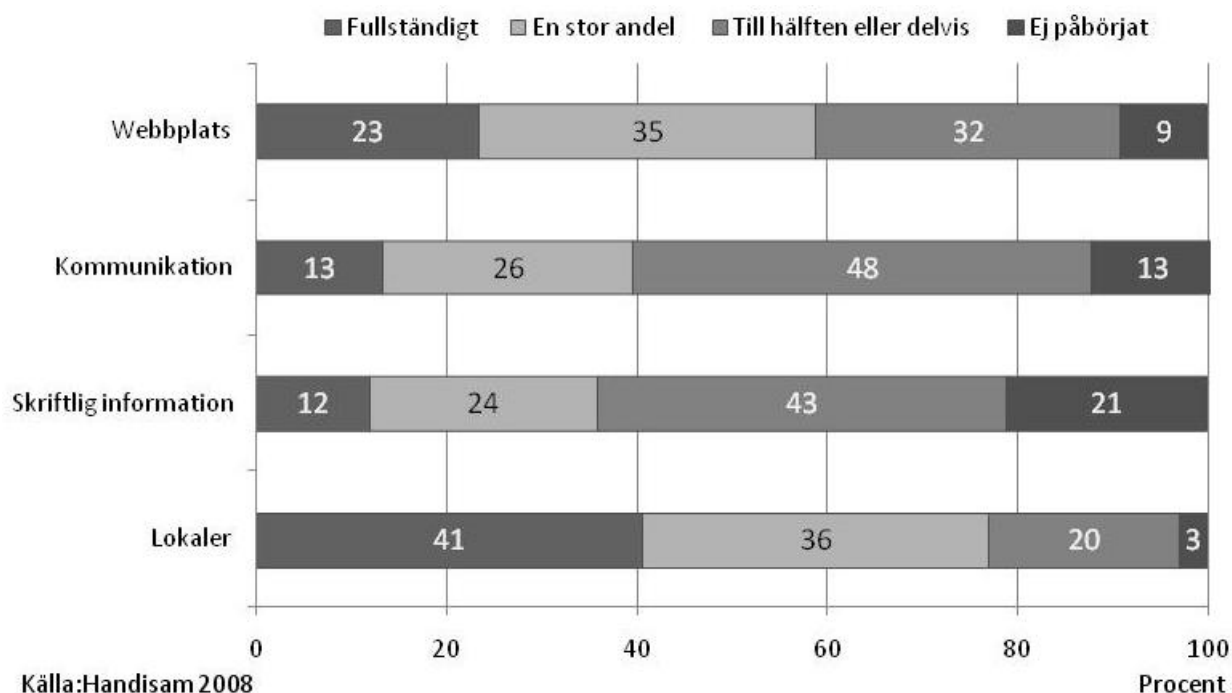
Det är knappt en tredjedel av de svarande myndigheterna 2008 som etablerat kontakt med handikapprörelsen i arbetet med att göra myndigheten tillgänglig. Det är en tillbakagång från 2007 års undersökning då 38 procent uppgav att de etablerat kontakt.

Inventering områdesvis

Myndigheterna ombads uppskatta hur stor andel av myndighetens samtliga lokaler, information, kommunikation, webbplats som inventerats utifrån anställdas och besökandes behov. Till lokaler räknas inte bara entréer, toaletter, arbetsrum, sammanträdesrum, hörsalar och bibliotek, utan också alla övriga uppehållsutrymmen som finns i byggnaden. Med skriftlig information avses allt från rapporter, läromedel, broschyrer till anslagstavlor med mera. Till kommunikation räknas exempelvis telefoni, video och hörselteknisk utrustning. När det gäller webbplatsen ska inte bara startsidan räknas, utan även undersidorna i både externa och interna nät.

Här ingår 209 myndigheter eftersom domstolar (tingsrätter, hovrätter, länsrätter, kammarrätter, regeringsrätt, hyres- och arrendenämnder och högsta domstolen) med fler än 10 anställda inte skulle svara på denna fråga eftersom den besvaras generellt av Domstolsverket.

Diagram 2 Andel myndigheter som inventerat tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning inom olika områden, efter omfattning (fullständigt, en stor andel, till hälften eller delvis, ej påbörjat) 2008. Procent.

Källa: Handisam 2008

Bastal: 2008:209 myndigheter. Notera att de 80 domstolarna ej ingår eftersom frågan besvaras generellt av Domstolsverket.

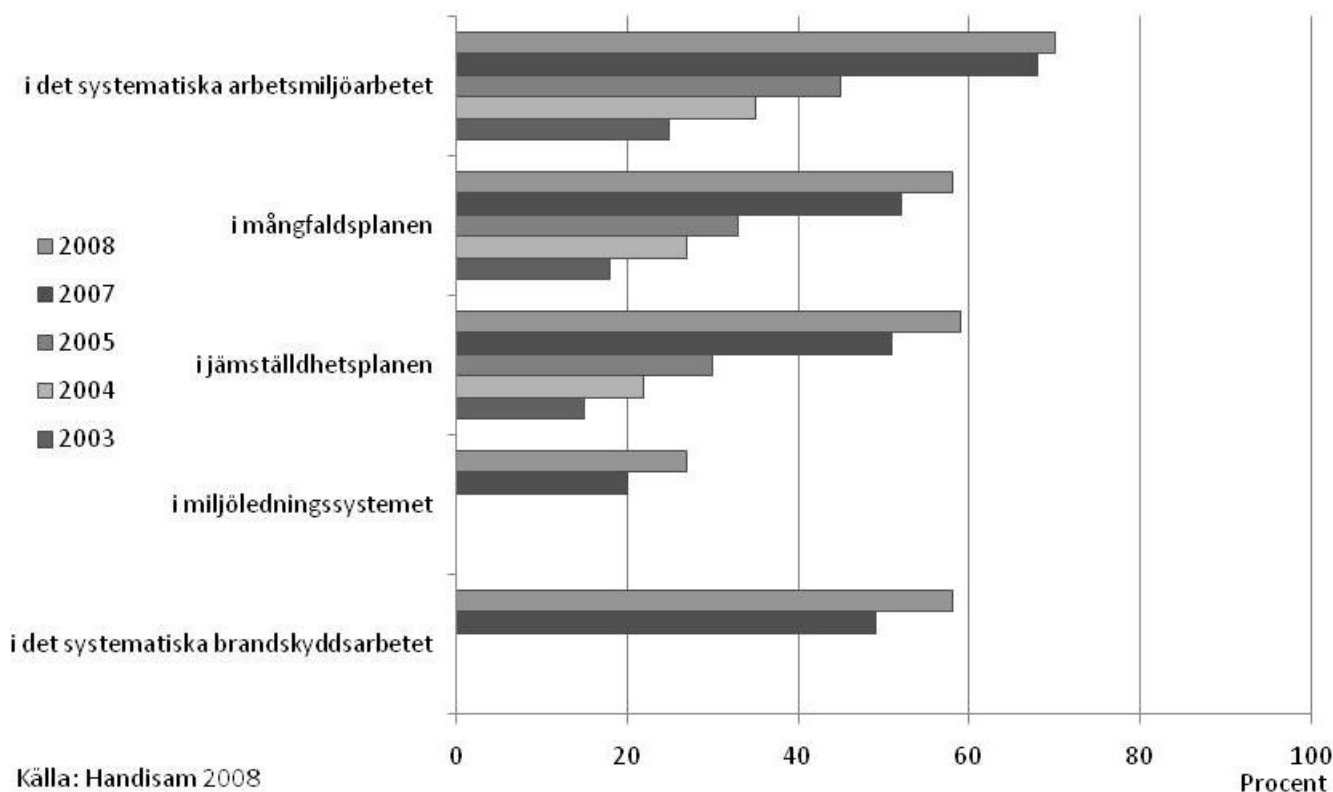
Generellt har myndigheterna kommit längre med sin inventering av lokaler och webb än inom andra områden. Jämfört med 2007 har fler myndigheter påbörjat inventeringsarbetet och fler uppger att de har inventerat tillgängligheten fullständigt. De största förändringarna märks på lokal- och webbområdet.

Funktionshinderperspektivet i andra tvärsektoriella planer

Funktionshinderperspektivet är en strategi för att utforma exempelvis en myndighets verksamhet så att alla kan ta del av den. Perspektivet innebär att i planering och genomförande utgå från att människor är olika och har olika förutsättningar och behov. Funktionshinderperspektivet verksamhetsintegreras och ska vara en naturlig del av ordinarie verksamhet.

Myndigheter ska ta fram policydokument och planer inom en rad områden. Frågan som vi ställde till myndigheterna var om funktionshinderperspektivet finns integrerat i dessa dokument på myndigheterna.

Diagram 3 Andel myndigheter som har integrerat ett funktionshinderperspektiv i sitt planarbete, efter planområde 2003, 2004, 2005, 2007, och 2008. Procent.

Bastal: 2008:289 myndigheter, 2007:330 myndigheter, 2006: jämförbara uppgifter saknas, 2005:363 myndigheter, 2004:324 myndigheter, 2003:360 myndigheter.

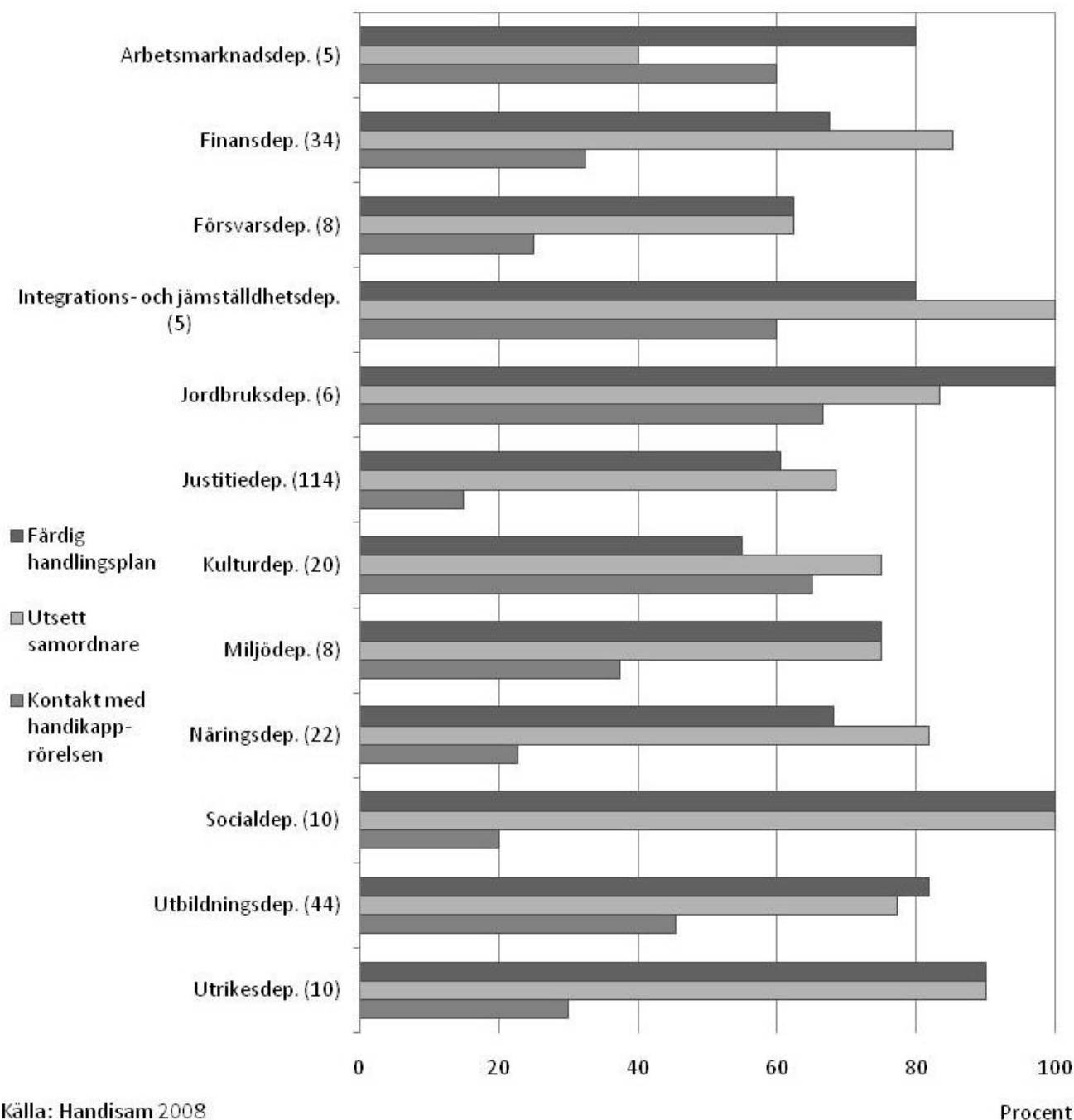
I enkäten 2008 uppgav mellan 60 och 70 procent av myndigheterna att de integrerat funktionshinderperspektivet i policydokument som till exempel policyn för det systematiska arbetsmiljöarbetet, mångfaldsplanen, jämställdhetsplanen och i det systematiska brandskyddsarbetet. Funktionshinderperspektivet har ännu inte förts in i myndigheternas miljöledningssystem.

Den årliga ökningen sedan 2003 har legat på 7-10 procentenheter.

Resultat uppdelat på departement

Departementstillhörigheten ger en grov uppfattning om läget.

Diagram 4 Andel myndigheter under respektive departement som har organiserat sitt tillgänglighetsarbete, efter åtgärd 2008. Procent. (Siffrorna inom parentes anger totalt antal svarande myndigheter per departement).

Enligt enkäten 2008 har alla svarande myndigheter under Socialdepartementet och Jordbruksdepartementet en färdig handlingsplan. Arbetsmarknadsdepartementet, Integrations- och jämställdhetsdepartementet och

Utrikesdepartementet ligger också bra till. Alla utom en i respektive grupp hade handlingsplan.

Myndigheter under Utrikesdepartementet visar på den starkaste utvecklingen jämfört med de tidigare undersökningarna. År 2005 hade ingen av dessa myndigheter en plan och 2007 har 9 en plan.

Kulturdepartementet, Justitiedepartementet, Försvarsdepartementet är de departement där utvecklingen gått minst framåt. Nästan hälften av myndigheterna under dessa departement saknade fortfarande plan.

Den svagaste utvecklingen visar myndigheter under Kulturdepartementet som tidigare framstälts som gott exempel. År 2005 hade 9 myndigheter en plan och i årets undersökning uppgav 11 av de 20 myndigheterna att de hade en plan.

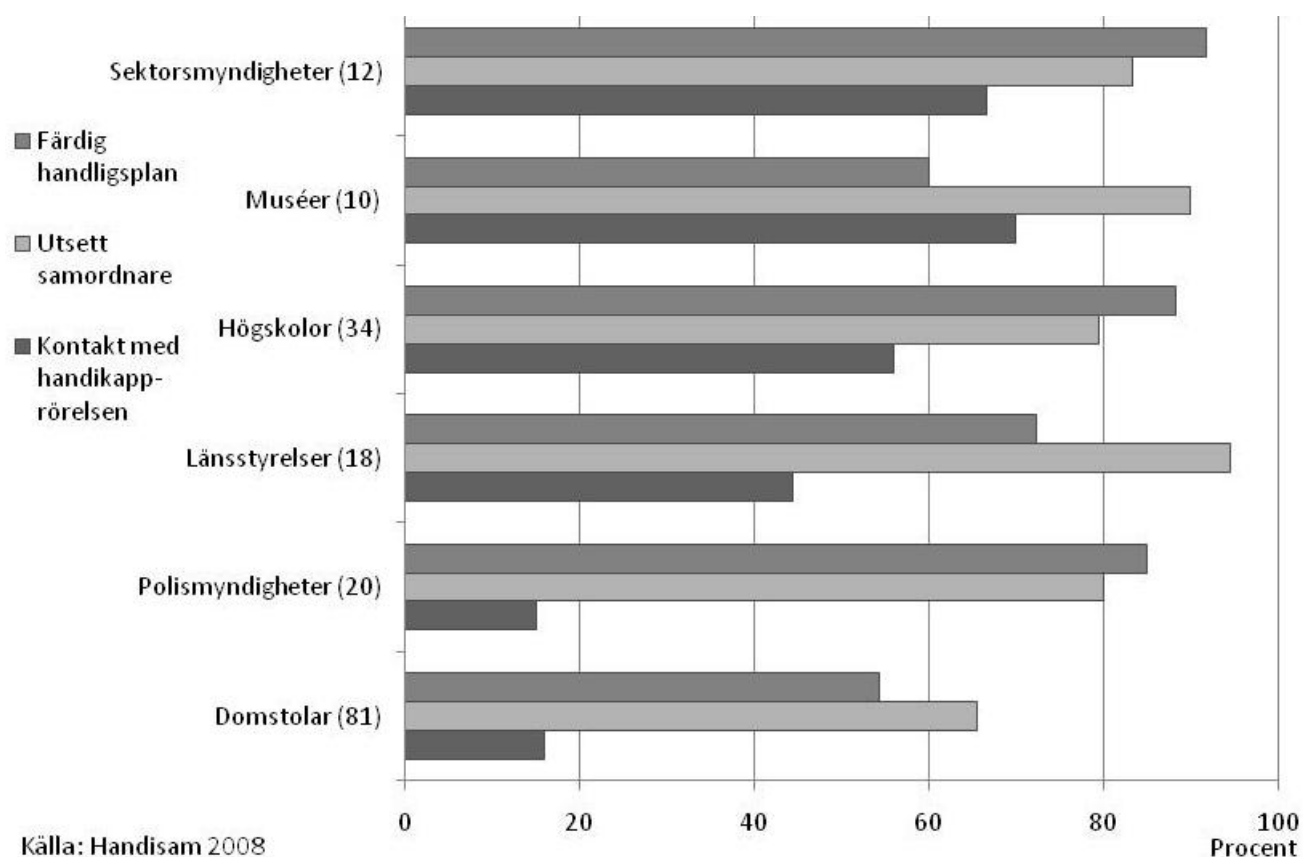
Resultat uppdelat på myndighetskategori

För att få en bättre bild av hur olika typer av myndigheter arbetar med tillgängligheten har vi delat in myndigheterna i sju undergrupper. Vi var intresserade av att se hur myndigheter med mycket kontakt med allmänheten som t ex polismyndigheter, domstolar, museer och myndigheter med många arbetstagare såsom högskolorna kommit igång med sitt tillgänglighetsarbete. Vi var också intresserade av att se hur sektorsmyndigheterna² och länsstyrelserna arbetat eftersom dessa myndigheter har ett utökat ansvar att driva igenom handikappolitiken inom sina respektive ansvarsområden.

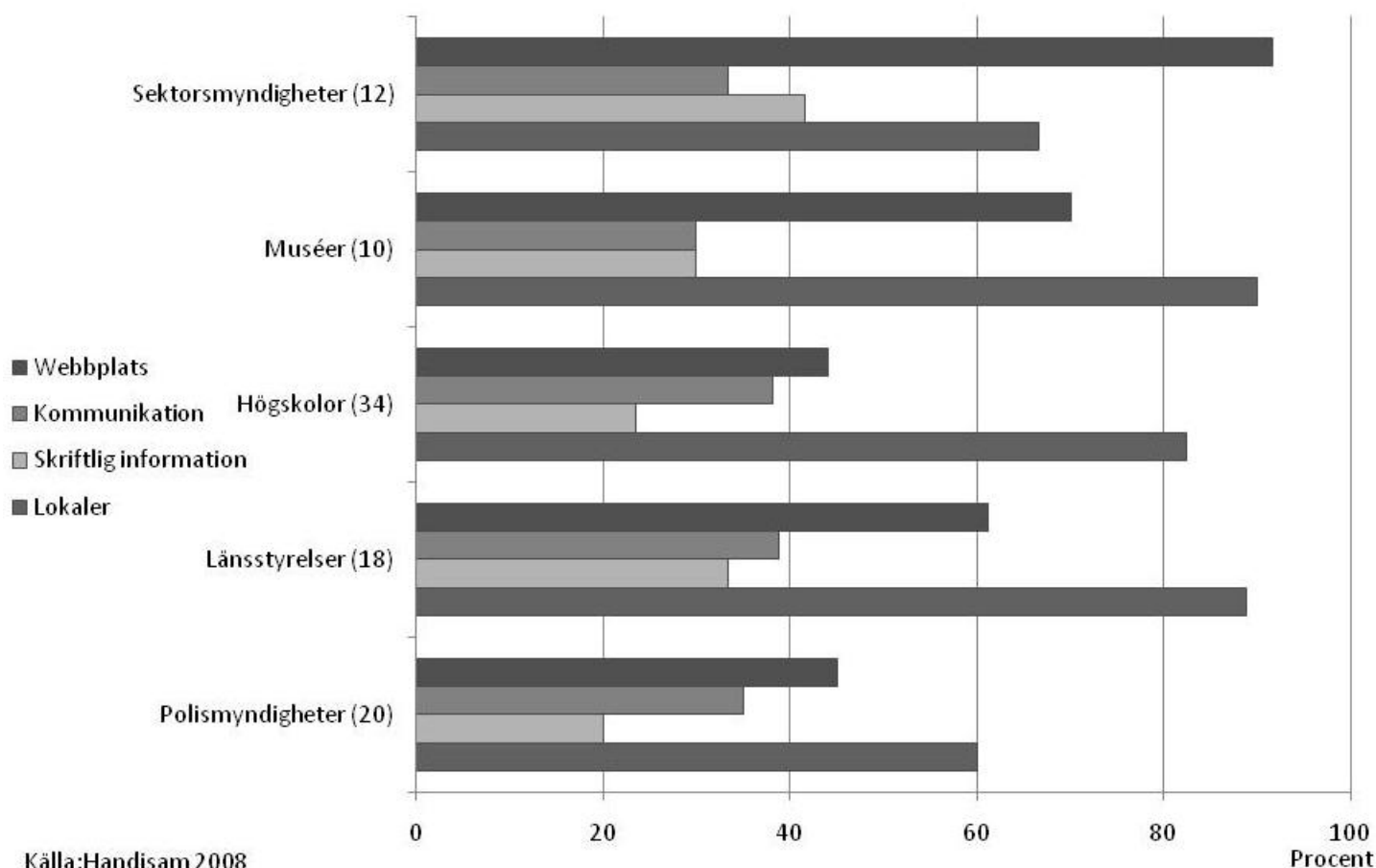
² De myndigheter som har ett särskilt ansvar för att genomföra handikappolitiken inom sin sektor kallas sektorsmyndigheter. Sektorsmyndigheter är Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Banverket, Boverket, Försäkringskassan, Konsumentverket, Luftfartsstyrelsen, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Sjöfartsverket, Statens skolverk, Socialstyrelsen, Statens kulturråd och Vägverket

Diagram 5 Andel myndigheter under respektive kategori som har organiserat sitt tillgänglighetsarbete, efter åtgärd 2008. Procent. (Siffrorna inom parentes anger totalt antal svarande myndigheter per kategori).

Diagrammet visar att polismyndigheterna, högskolorna och sektorsmyndigheterna jobbat på bra med att ta fram handlingsplaner samt att utse samordnare. Domstolarna har en bit kvar. Den sektorsmyndighet som fortfarande saknar plan är Sjöfartsverket. Vi kan också notera att sektorsmyndigheterna Luftfartsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet inte svarat årets enkät.

Diagram 6 Andel myndigheter under respektive kategori som har inventerat en stor andel eller fullständigt, efter område 2008. Procent. (Siffrorna inom parentes anger totalt antal svarande myndigheter per kategori).

De flesta drygt 80 procent av länsstyrelserna, högskolorna och museerna som svarat på enkäten har inventerat fullständigt eller en stor andel av sina lokaler. Webbplatserna har också till stor del inventerats främst har sektorsmyndigheterna, museerna och länsstyrelserna arbetat med att gå igenom sin webb ur tillgänglighetssynpunkt.

Myndigheterna har inte kommit lika långt med att inventera hur tillgänglig deras information och kommunikation är. De som kommit igång sämst med att gå igenom sin skriftliga information är polismyndigheterna och högskolorna ungefär 20 procent av dessa grupper har inventerat området fullständigt eller till stor del.

Avslutande diskussion

Tillgänglighetsarbetet inom staten går framåt, men det går för långsamt. De statliga myndigheterna ska vara ett föredöme i arbetet mot ett tillgängligt Sverige. Ett av huvudmålen i den nationella planen för handikappolitiken, Från patient till medborgare, är att Sverige ska bli tillgängligt för personer med funktionsnedsättningar. Handlingsplanen sträcker sig till 2010.

Sverige har under hösten 2008 godkänt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning vilket kommer driva på utvecklingen ytterligare.

Trots antagandet av konventionen och att det endast är ett drygt år tills den nationella planen för handikappolitiken löper ut har endast 200 av 289 myndigheter, det vill säga 69 procent, en handlingsplan för sitt tillgänglighetsarbete. Det kan jämföras med att 94 procent av myndigheterna har en jämställdhetsplan.

Att inventera sin myndighets tillgänglighet och ta fram en handlingsplan är ett första steg till att den faktiska tillgängligheten förbättras så att personer med funktionsnedsättningar kan besöka myndigheten, ta del av dess information och arbeta på den. Myndigheter som ännu inte har planer saknar sannolikt både motiv och strategi för att sätta igång.

Årets enkätresultat visar att myndigheterna fortfarande inte har kommit långt i arbetet med att inventera sin skriftliga information och kommunikation. Eftersom vi lever i ett informationssamhälle där det ställs allt högre krav på att individen tar sitt eget ansvar för sin livssituation är detta bekymmersamt. Tillgång till information och möjlighet att kunna kommunicera är en förutsättning för att kunna ta ansvar.

Ett annat oroande resultat är att allt färre myndigheter har kontakt med handikapp rörelsen. Vid förra årets mätning uppgav 38 procent att de etablerat kontakt med rörelsen medan motsvarande siffra i år är 30 procent. Vad denna nedgång beror på måste analyseras vidare. Handikapporganisationernas stora erfarenhet och kunskap gör att det är viktigt att hitta former för samverkan vid planering, genomförande och utvärdering av tillgänglighetsarbetet.

De 14 sektorsmyndigheterna har en extra viktig roll för genomförande av handikappolitiken. De ska sprida funktionshindersperspektivet i sina respektive samhällssektorer. Det innebär att det är av största vikt att de även arbetat med sin egen interna tillgänglighet. Att en sektorsmyndighet saknar en handlingsplan och att två inte svarat på enkäten är därför oroväckande.

Sedan myndigheternas arbete för tillgänglighet började följas har många strukturella förändringar skett inom statsförvaltningen. År 2005 fick närmare 400 myndigheter enkäten. I år är motsvarande siffra 350. Myndigheter läggs ned och nya myndigheter bildas. Till exempel ingår de regionala länsarbetsnämnderna sedan årsskiftet i Arbetsförmedlingen. Det innebär att våra jämförelser över tid påverkas. Men framförallt kan det påverka kontinuiteten i myndigheternas planarbete eftersom både kunskap och kompetens försvinner närmast efter en omorganisation. Samtidigt kan myndigheternas nya lokaler ge bättre förutsättningar för personer med funktionsnedsättning.

Regeringen måste vidta åtgärder för att driva på tillgänglighetsarbetet inom staten ytterligare. Tidigare erfarenheter har visat att regleringsbrev är ett effektivt sätt att driva på utvecklingen. När en myndighet får inskrivet i sitt regleringsbrev att den ska arbeta med att göra inventeringar och upprätta handlingsplan för tillgänglighetsarbetet har det visat sig att frågan i regel prioriteras. Ett effektivt sätt att skynda på utvecklingen är därför att alla myndigheter får inskrivet i sina regleringsbrev att de ska ta fram en handlingsplan för tillgänglighet och i nästa steg vidta de tillgänglighetsförbättringar som föreslås i planen.